

STORTINGET

Innst. 177 L

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:65 L (2022–2023)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Erlend Wiborg, Sylvi Listhaug og Himanshu Gulati om å endre inndelingslova slik at det ikke blir unødig byråkratisk og dyrt å opprette Haram kommune

II

Loven trer i kraft straks.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Vedtak til lov

om endring i inndelingsloven

I

I lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser gjøres følgende endring:

§ 3 annet ledd skal lyde:

Deling inneber

- at ein kommune eller eit fylke blir delt i to eller fleire nye einingar, eller
- at ein kommune eller eit fylke blir delt, og dei einskilde delane blir lagde til andre kommunar eller fylke, eller
- at ein kommune blir delt slik at den største delen beheld status som juridisk eining medan den minste delen blir ei ny eining.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 14. desember 2022 til Kommunal- og distriktsdepartementet ved statsråd Sigbjørn Gjelsvik bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådens uttalelse følger av vedlagte brev av 11. januar 2023. Komiteen har imøtesett og mottatt skriftlige innspill i saken.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rune Støstad, Terje Sørvik, Agnes Nærland Viljugrein og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni, Kathrine Kleveland og Haakon Skramstad, fra Fremskrittspartiet, Helge André Njåstad og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Aram Karim, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til Representantforslag 65 L (2022–2023) om å endre inndelingslova. Komiteen merker seg at forslagsstillerne ønsker å endre inndelingslova for å la Ålesund beholde dagens kommune som en juridisk enhet og opprette Haram som en ny juridisk enhet. Forslagsstillerne begrunner endringsfor-

slaget med at det ikke skal bli unødig byråkratisk og dyrt å opprette Haram kommune.

Komiteen viser til at Stortinget vedtok delingen av Ålesund etter inndelingslova 14. juni 2022, jf. Prop. 113 LS (2021–2022) Deling av fylke og Ålesund kommune og endringer i inndelingslova (ny fylkesinndeling og nye fylkesnavn) og Innst. 452 S (2021–2022). Stortingets vedtak innebærer at Ålesund kommune blir delt i to nye enheter fra 1. januar 2024.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at arbeidet med å dele Ålesund kommune er kommet godt i gang. Kommunen har sendt en søknad til Kommunal- og distriktsdepartementet om økonomisk kompensasjon for engangskostnader ved å gjennomføre deling. Flertallet viser til at denne søknaden er til behandling i departementet nå.

Flertallet viser ellers til statsrådets vurdering av saken i svarbrev fra Kommunal- og distriktsdepartementet av 11. januar 2023, som er vedlagt innstillingen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Kommunal- og distriktsdepartementet, i tråd med tidligere praksis, allerede har gitt Ålesund og Haram kommuner nye kommunenummer. Tildeling av nye kommunenummer har vært den klare hovedregelen ved endringer i kommune- og fylkesstruktur de senere årene. Det er basert på klare faglige råd fra berørte faglige etater som Kartverket, Skatteetaten og Valgdirektoratet.

Dette flertallet viser til at de statlige etatene er godt i gang med forberedelsene til implementering av de nye numrene i ulike statlige register. Dette flertallet viser også til høringsinnspill fra kommunedirektøren i Ålesund, som skriver at kommunen har kommet langt i arbeidet med å etablere de nye kommunene. Kostnader har allerede påløpt og er planlagt, og noen kan ikke reverseres.

Dette flertallet merker seg at forslagsstillerne vil endre inndelingslova med den begrunnelse at det vil bli billigere å beholde dagens kommunenummer. Dette flertallet viser i denne sammenheng til at regjeringen Solberg vedtok at de fire største kommunene skulle slippe å bytte kommunenummer i forbindelse med kommunereformen ved årsskiftet 2019/2020. Det finnes ingen samlet oversikt over de økonomiske konsekvensene av dette, men det medførte systemutfordringer som for Skatteetatens datasystemer for skatteopprekking alene førte til merkostnader på rundt 20 mill. kroner.

Dette flertallet mener det nå er mest hensiktsmessig å følge den planen som er lagt. Dette er viktig for

at kommunestyre- og fylkestingsvalget høsten 2023 kan bli gjennomført som planlagt, og at de nye kommunene kan opprettes fra 1. januar 2024 slik Stortinget har vedtatt. Dette flertallet støtter dermed ikke forslaget om å endre inndelingslova slik forslagsstillerne ønsker. Slike lovendringer bør på prinsipielt grunnlag gjøres etter grundige og helhetlige utredninger og ikke basert på en konkret enkeltsak som dette.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at Kommunal- og distriktsdepartementet nå behandler en søknad fra Ålesund kommune om økonomisk kompensasjon for engangskostnader ved å gjennomføre deling. Dette flertallet vil understreke at det er svært viktig at kommunen får kompensasjon for utgifter til nødvendige og direkte kostnader knyttet til deling av kommunen.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre stemte mot delingen av Ålesund kommune. Disse medlemmer mener at kommunereformen både bør få virke og fortsette. Dette vil bidra til sterkere fagmiljøer, bedre utvikling og gode tjenester til innbyggerne. Disse medlemmer mener at fremover bør både penger og menneskelige ressurser brukes på å utvikle gode kommuner og gode tjenester – ikke avvikling og oppdeling. Disse medlemmer viser videre til at Ålesund kommune i etterkant av at representantforslaget ble fremsatt, har vedtatt å stanse alt arbeid med kommunedelingen fram til kommunen får bekreftet fra departementet at alle delingskostnader blir dekket uten å belaste kommunebudsjettet.

Disse medlemmer viser til behandlingen av Innst. 452 S (2021–2022), jf. Prop. 113 LS (2021–2022) Deling av fylker og Ålesund kommune og endringer i inndelingslova (ny fylkesinndeling og nye fylkesnavn). Disse medlemmer viser til at proposisjonen ble lagt fram uten at regjeringen hadde synliggjort de reelle kostnadene godt nok eller pekt på hvordan man skulle finansiere delingen, eller hvor mye fylkene og Ålesund skulle få dekket av sine reverseringskostnader. Disse medlemmer viser til at regjeringen heller ikke presenterte sine egne grundige analyser av de økonomiske og administrative konsekvensene av reverseringene, men først og fremst la de lokale utredningene til grunn. Disse medlemmer pekte i behandlingen av Innst. 452 S (2021–2022), jf. Prop. 113 LS (2021–2022), på at en oppløsning av Ålesund vil koste fellesskapet og skattebetalerne store summer og resultere i svakere kompetansemiljøer og dårligere tjenester og sette utviklingen på pause. Disse medlemmer viser til at kommunestyret i Ålesund vedtok et budsjett for deling av Haram og Ålesund i oktober 2022 på 237 mill. kroner. Disse medlemmer påpeker at regjeringens utydelighet når

det gjelder hvorvidt kommunene og fylkeskommunene får dekket sine delingskostnader, skaper stor uro og usikkerhet både hos befolkningen, de ansatte og de lokale folkevalgte.

Disse medlemmer mener at det er logisk at ved deling av en kommune skal den større delen av kommunen beholde sin juridiske enhet, og den mindre enheten som deles fra, bli en ny juridisk enhet, og støtter derfor selve lovendringsforslaget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Rødt, mener at kritikken fra Høyre faller på sin egen urimelighet. Flertallet viser til at Solberg-regjeringens storstilte tvangssammenslåing av kommuner og fylker manglet både utredninger, finansiering og analyser partiet selv nå etterlyser. Flertallet vil også understreke at Høyres tvangsreform manglet både legitimitet og forankring i lokalsamfunnene, som Solberg-regjeringen overkjørte fullstendig. Flertallet er opptatt av å rydde opp etter Høyre og sørge for at fylker og kommuner som har ønsket det, kan få muligheten til å reversere tvangssammenslåingene.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, viser til at departementet la fylkeskommunenes og Ålesunds egne utredninger av konsekvensene av deling til grunn for omtalen i Prop. 113 LS (2021–2022). Dette flertallet viser til at regjeringen hele tiden har kommunisert at direkte og nødvendige kostnader vil bli dekket gjennom en søknadsbasert ordning. En kartlegging av kostnader i hvert tilfelle er og var også nødvendig. Dette flertallet vil understreke at etter at søknadene er behandlet og midlene betalt ut, vil alle fylker og Ålesund kommune gjennomgå en revisjon og kontroll.

Dette flertallet viser ellers til svarbrevet fra statsråden. Representantforslaget reiser mange kompliserte spørsmål, av både lovteknisk og prinsipiell art, og det er uklart hvilke juridiske og praktiske konsekvenser det vil ha for framtidige delinger. Dette flertallet mener at en slik lovendring bare bør gjøres etter grundige og helhetlige utredninger, i tråd med utredningsinstruksen. Det vil være uheldig å endre inndelingslova på bakgrunn av en konkret sak og ikke etter en mer helhetlig vurdering av regelverket.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at regjeringspartiene i sine merknader ser bakover og fokuserer på hva forrige regjering gjorde. Disse medlemmer mener politikere heller bør se fremover og finne gode løsninger fremfor å fokusere på fortiden. Denne saken handler om å sørge for en smidig og lite dyr deling der Haram blir egen kommune. Disse medlemmer mener regjeringen både tidligere og nå kunne sluttet seg til forslag og initi-

ativ for å få ned kostnadene. I stedet for bruker man ressursene på hva en tidligere regjering gjorde.

Disse medlemmer registrer at Ålesund kommune nylig har fattet følgende vedtak i kommunestyret:

«1. Ålesund kommunestyre vedtek å stanse alt arbeid med kommunedelinga, fram til ein får stadfesta av departementet at alle delingskostnadane blir dekt som omsøkt utan å belaste kommunebudsjettet.

2. Ålesund kommunestyre vedtok 05.01.2023 å søke om omgjerding av delingsvedtaket. Ålesund kommunestyre vedtek derfor i samsvar med dette vedtaket følgende presisering: Ålesund kommune søker om at Stortinget omgjer vedtaket frå 14. juni 2022 og forskrifta (FOR-2022-10-03-1692) ved å utsette gjennomføring og iverksetting av kommunedelinga fram til ein får stadfesta av departementet at delingskostnadene blir dekt som omsøkt utan å belaste kommunebudsjettet.»

Disse medlemmer viser til at finansministeren på et folkemøte 23. februar 2022 sa at regjeringen ville dekke kostnadene ved en deling. Disse medlemmer forstår Ålesund kommunes frustrasjon når kommunalministeren gir andre signaler. Disse medlemmer er opptatt av å få ned kostnadene ved en kommunedelning slik at kommunepolitikernes ønske i Ålesund blir oppfylt.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Vedtak til lov

om endring i inndelingslova

I

I lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser gjøres følgende endring:

§ 3 annet ledd skal lyde:

Deling inneber

- a. at ein kommune eller eit fylke blir delt i to eller fleire nye einingar, eller
- b. at ein kommune eller eit fylke blir delt, og dei einskilde delane blir lagde til andre kommunar eller fylke, eller
- c. at ein kommune blir delt slik at den største delen behold status som juridisk eining, medan den minste delen blir ei ny eining.

II

Loven trer i kraft straks.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, understreker at dagens regjering bruker nødvendige ressurser på å rydde opp etter den forrige regjeringen og tvangssammenslåingene og det kaoset som Fremskrittspartiet var med på å skape. Flertallet er opptatt av at både fylkes-

kommuner og Ålesund kommune får dekket nødvendige og direkte delingskostnader.

Komiteens medlem fra Rødt støtter forslagsstillernes intensjon om å gjøre det lettere og mindre byråkratisk for kommuner og fylker som vil skille lag etter Solberg-regjeringens feilslåtte og tvangspregede kommune- og regionreform.

Dette medlem er likevel enig i regjeringspartiernes vurdering av at det bør ligge nærmere utredning til grunn for en permanent lovendring.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Ålesund kommune gis mulighet til å beholde eksisterende kommunenummer i den pågående delingen fra Haram.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt det bør tilføyes en bokstav c i § 3 i inndelingslova som åpner for at den ene delen i en kommune- eller fylkesdeling beholder status som juridisk enhet, mens den andre delen blir en ny enhet.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, viser til at Kommunal- og distriktsdepartementet allerede har gitt nye Ålesund og nye Haram kommuner nye kommunenummer, jf. omtale av økonomiske og administrative konsekvenser av kommunedelingen i Prop. 113 LS (2021–2022). Statlige etater, som Kartverket, Skatteetaten og Valgdirektoratet, er godt i gang med forberedelsene av de nye numrene i ulike statlige registre. Dette er viktig for at kommunestyre- og fylkestingsvalget høsten 2023 kan bli gjennomført som planlagt, og at de nye kommunene og fylkeskommunene kan opprettes fra 1. januar 2024 slik Stortinget har vedtatt.

Flertallet vil advare mot en slik fremgangsmåte som Rødt tar til orde for. En slik eventuell utredning bør gjennomføres i tråd med utredningsinstruksen. Før en lovproposisjon med forslag til endring i inndelingslova eventuelt fremmes for Stortinget, må spørsmålet om et nytt delingsgrunnlag utredes, og forslag må ut på høring. Flertallet mener det er viktig at prosessen får fortsette uten at man kaster bort tid på å vurdere nye lovendringer. Flertallet viser til statsrådets svarbrev, der det kommer fram at delingen av Ålesund kommune allerede er vedtatt etter en gjeldende lovbestemmelse (inndelingslova § 3 andre ledd bokstav a). En endring av inndelingslova vil ikke kunne få virkning eller konsekvenser for Ålesund kommune eller for andre allerede vedtatte delinger. En eventuell endring av inndelingslova på bakgrunn av det aktuelle representantforslaget vil bare gjelde for eventuelle fremtidige delinger.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Vedtak til lov

om endring i inndelingslova

I

I lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser gjøres følgende endring:

§ 3 annet ledd skal lyde:

Deling inneber

- at ein kommune eller eit fylke blir delt i to eller fleire nye einingar, eller
- at ein kommune eller eit fylke blir delt, og dei einskilte delane blir lagde til andre kommunar eller fylke, eller
- at ein kommune blir delt slik at den største delen beheld status som juridisk eining, medan den minste delen blir ei ny eining.

II

Loven trer i kraft straks.

Forslag fra Rødt:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sørge for at Ålesund kommune gis mulighet til å beholde eksisterende kommunenummer i den pågående delingen fra Haram.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt det bør tilføyes en bokstav c i § 3 i inndelingslova som åpner for at den ene delen i en kommune- eller fylkesdeling beholder status som juridisk enhet, mens den andre delen blir en ny enhet.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:65 L (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Erlend Wiborg, Sylvi Listhaug og Himanshu Gulati om å endre inndelingslova slik at det ikke blir unødig byrå-

kratisk og dyrt å opprette Haram kommune – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 9. februar 2023

Lene Vågslid

leder

Rune Støstad

ordfører

